

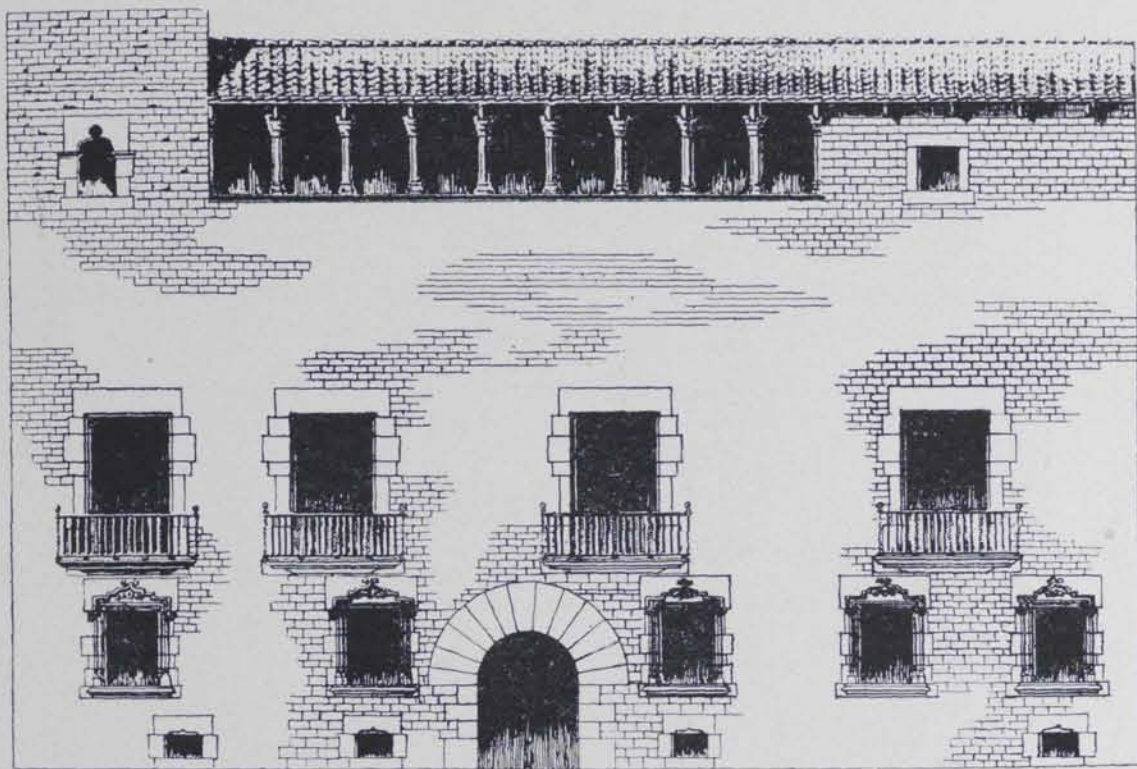

Fig. 338. — Dibuix de la façana de la casa del carrer de Mercaders, de Barcelona

Restauracions a càrrec de particulars

SANTA CECÍLIA DE MONTSERRAT. Les obres de restauració i consolidació que s'han realitzat els anys 1928 a 1930 a l'església de Santa Cecília de Montserrat, han estat ocasió bona per a practicar excavacions i posar en clar algunes característiques de l'antiquíssim monument.

Aquesta església és extraordinàriament documentada; els documents que parlen dels homes o que contenen els fets dels que visqueren al seu redós són més nombrosos del que és usual en els temps plens de fosquedat del començament del segle X^e (1).

La muntanya de Montserrat reconquerida tenia en començar el segle X^e el règim acostumat de l'època. Radulf posseïa, donada pel rei Carles el Calb, una finca amb un castell, el castell Marró, de situació avui encara desconeguda, i una esglésiola dedi-

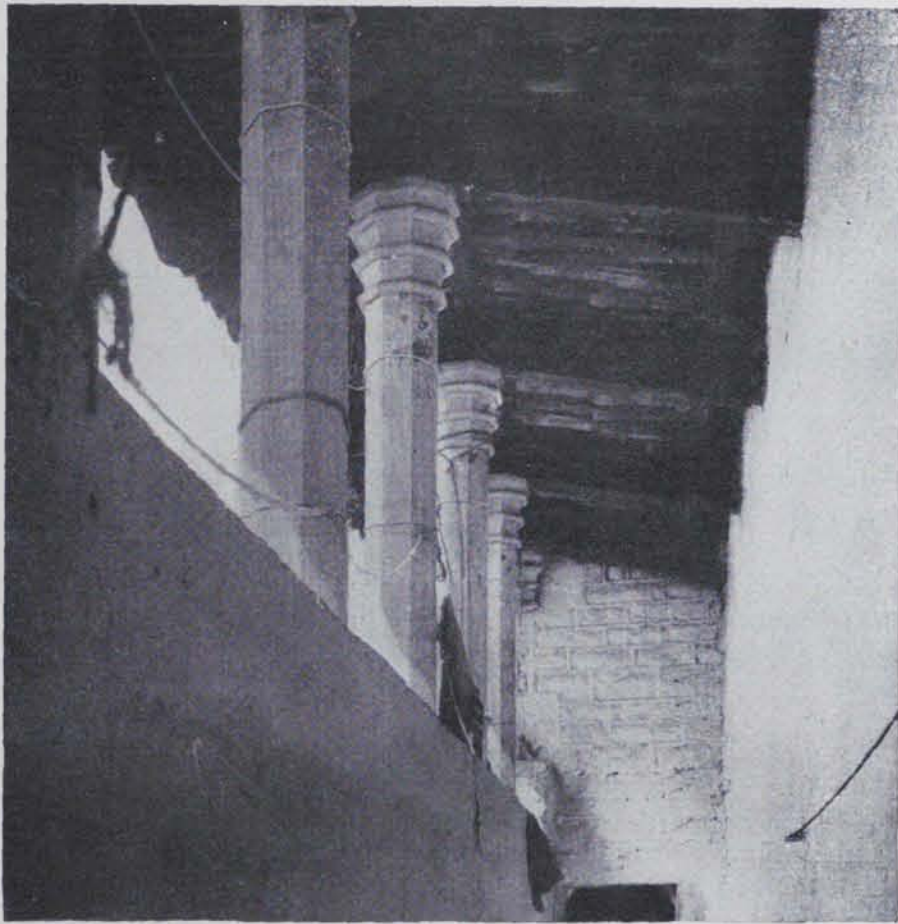

Fig. 339. — Barcelona : Casa del carrer de Mercaders. Galeria

(1) ABADAL i VINYALS, R. d': *El pseudo arquebisbe de Tarragona Cèsari (segle X^e) i les preteses bulles de Santa Cecília*. «La Paraula Cristiana», n.º 34, Barcelona, 1927.

cada a Santa Cecília. El 28 d'abril de 901 una part de la finca era venuda per cinc lliures de plata a Ansulf i Druda sa muller. Druda, ja vídua, per escriptures de primer de juny de 942 en venia una

Fig. 340. — Barcelona : Casa del carrer de Mercaders. Angle del pati

part per deu unces d'or al seu nebot el prevere Cesari i al seu cosí Ansulf. Cesari amb quatre companys tracta d'establir-hi un petit cenobi, quasi un ermitatge, i emprèn l'obra de bastir-hi una casa i de reconstruir l'església. Bastir la casa del monestir era una obra material, però li calia

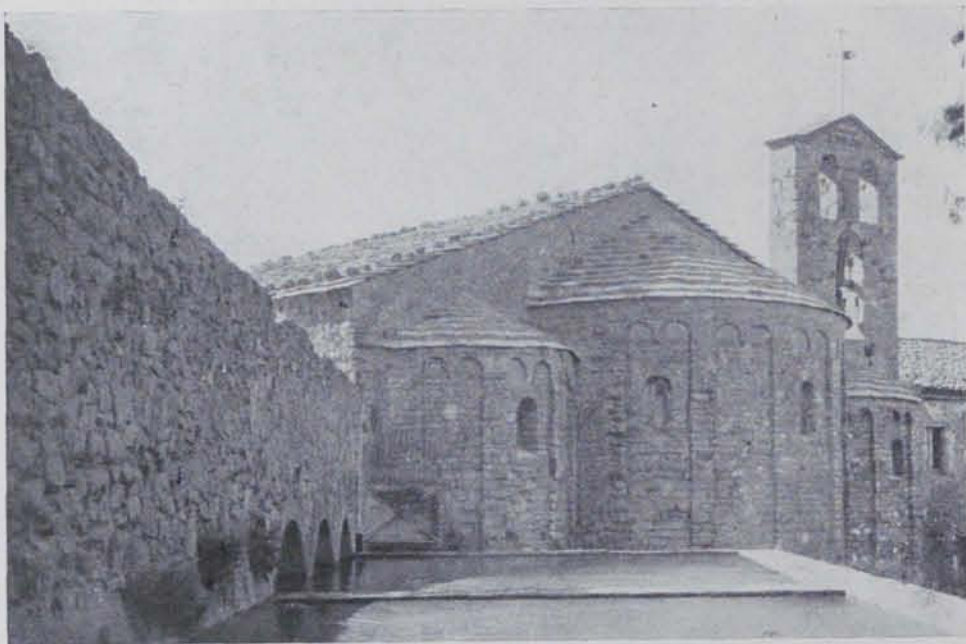

Fig. 341. — Montserrat : Santa Cecília

també l'obra de solidar-la moralment, amb l'obtenció dels diplomes necessaris. El mes de juny de 945 Cesari aconsegueix el consentiment del bisbe Jordi de Vic i dels canonges i clergues per a instituir el monestir i posar l'església sota l'advocació de Sant Pere i del comte de Barcelona, de l'esposa del qual, Riquilda, rep donacions. L'obra va seguint i les donacions augmenten i diplomes

nombrosos les ressenyen. En 951 Cesari obté el precepte imperial de Lluís IV el d'Ultramar, rei de França, de confirmació de la seva obra. En 957 es consagra el temple pel bisbe de Vic, Wadmir, solemnement amb els tres altars de la Mare de Déu, Sant Pere i Santa Cecília. El Monestir era petit, set o vuit monjos, però l'abat Cesari, el fundador, era un home ple de grans ambicions

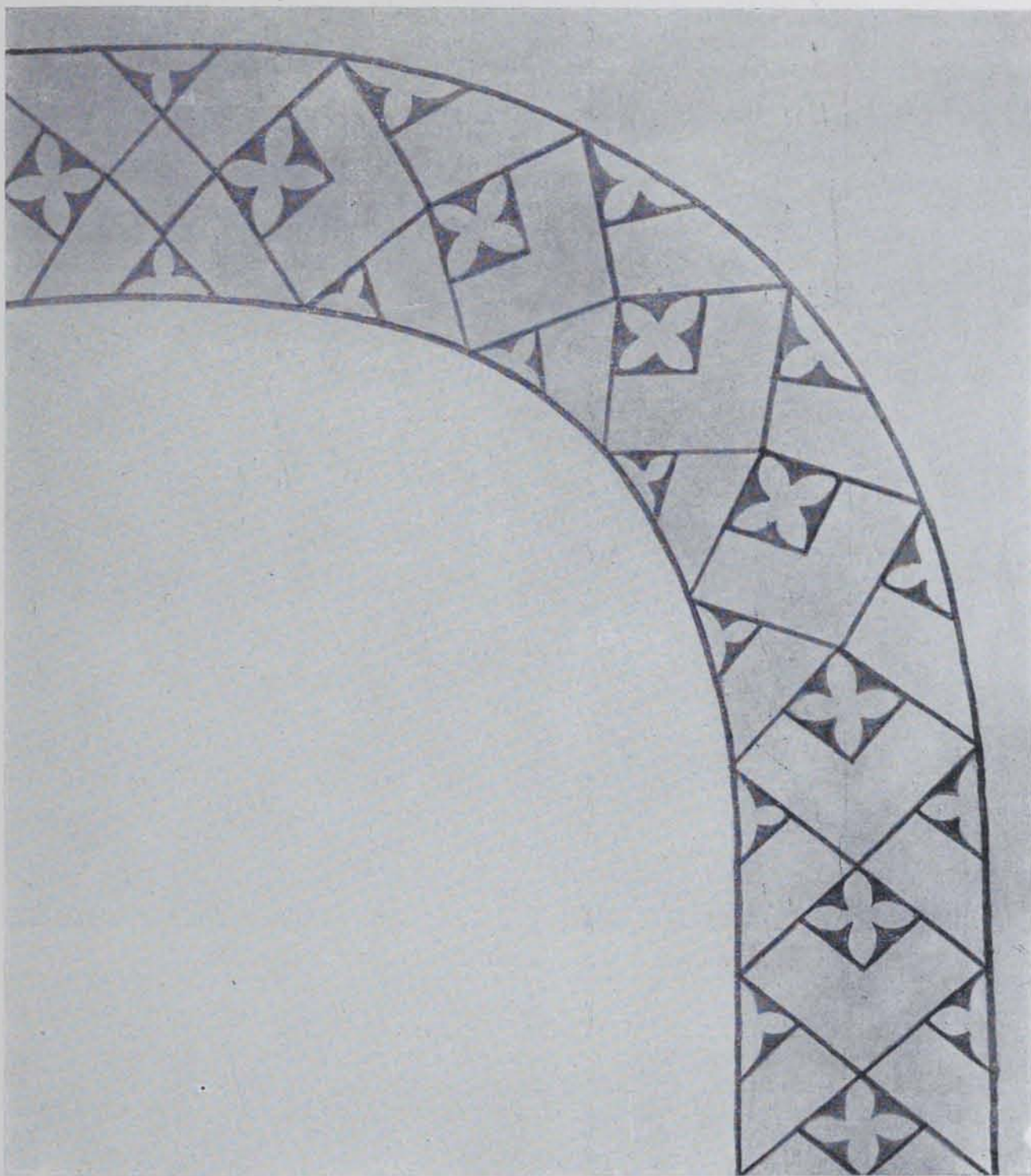

Fig. 312. — Santa Cecília, de Montserrat : Pintures descobertes a l'absis

que pretengué ésser arquebisbe de Tarragona, encara en poder dels musulmans, i restaurar l'arxidiòcesi primada fent-se'n elegir, proclamar i consagrar arquebisbe per un Concili provincial de Santiago de Compostela format de bisbes de Galícia, de Lleó i de Portugal amb assistència del rei de Lleó Sanç el Gras. L'oposició de l'arquebisbe metropolità de Narbona i de tots els bisbes catalans fou enèrgica contra aquesta prematura imposició. Cesari més tard suplica a Roma,

aprofitant-se d'un plet en el qual intervé Gerbert, el savi il·lustre del segle x^e; però mai logra Cesari veure acatada la seva autoritat fora del monestir, on es fa nomenar abat i arquebisbe en tots els documents. El seu honor més llegendari fou el d'haver fundat el primitiu monestir de Santa Cecília de Montserrat, el més antic de la muntanya. D'aquest en queda perpètua memòria: en un necrologi del segle xive procedent de Santa Cecília, que Villanueva va veure a Montserrat, es parla encara de Cesari *qui istam domum edificavit* (1).

Les excavacions han confirmat la disposició del seu pla de basílica amb les naus col·laterals més curtes que la nau major, en forma de creu robusta i matussera inscrita en un quasi quadrat,

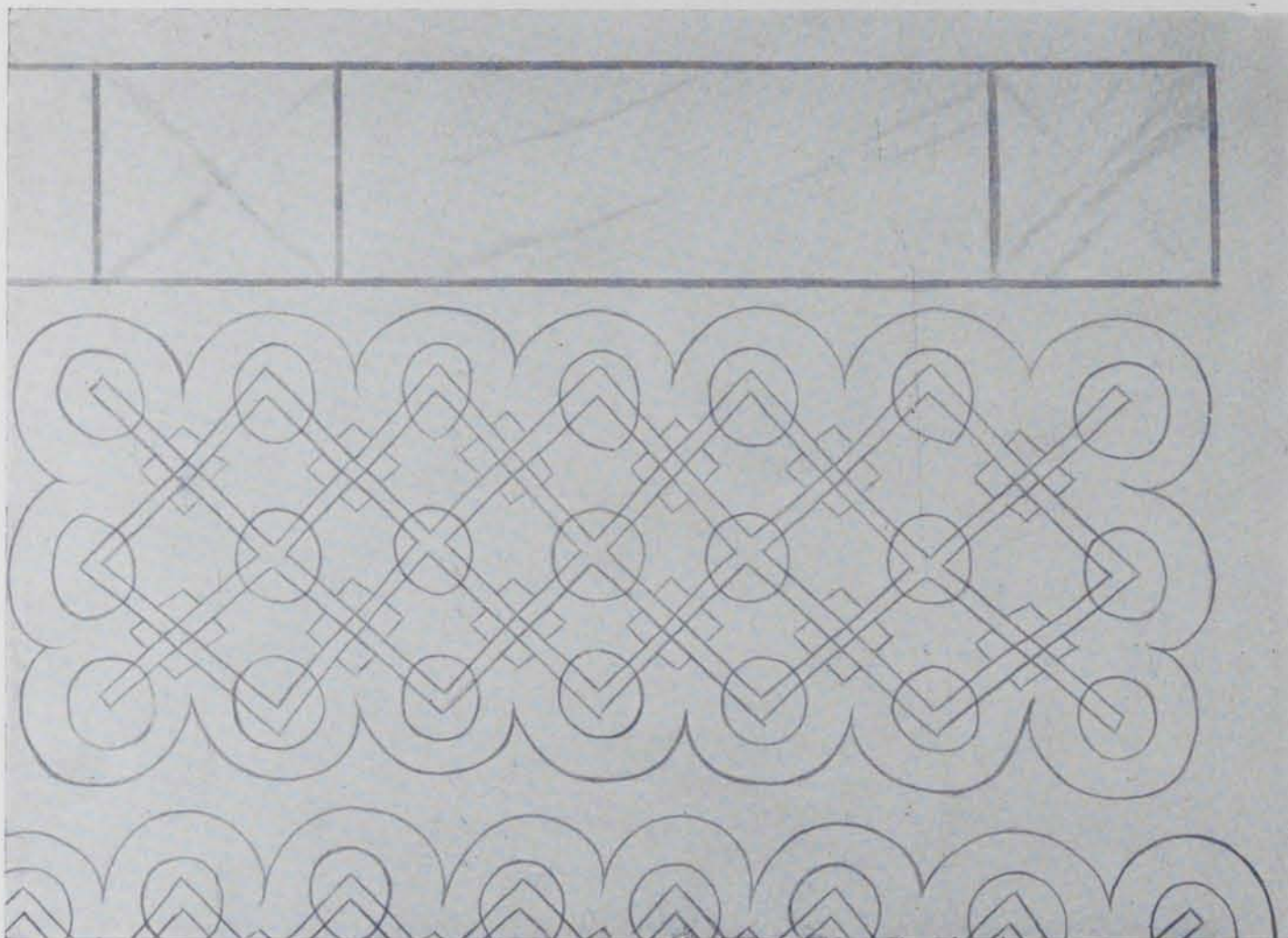

Fig. 343. — Santa Cecília, de Montserrat : Pintures descobertes a l'absis

amb tres absis corresponents a la triple dedicació que consta en l'acta de consagració. A cada costat de l'absis principal han aparegut dos fornàculs. Cap resta d'església anterior no ha pogut ésser descoberta en les diverses valls que s'han obert en el seu perímetre (fig. 341).

Les naus laterals tenien el sòl a major altura que la nau principal, com ho prova la roca visible en la superfície.

La nau major i les col·laterals eren cobertes amb volta de canó i les voltes, la fàbrica de les quals ha pogut ésser examinada, semblen, per la uniformitat de l'obra, de la mateixa època dels murs. Aquests són amplíssims, com cal per a resistir l'empenta de la volta. L'obra de les unes i dels altres és grollera feta amb morter on la terra ha substituït l'arena i escasseja la calç, sense cap indici de picat de la pedra que és trencada a cops de martell.

En començar els treballs d'excavació s'ha cercat el ressalt que assenyala, correntment, en el santuari, el començament del chor, el qual ha estat trobat en el costat de l'epístola en

(1) VILLANUEVA: *Viaje literario*, vol. 7, pàg. 162.

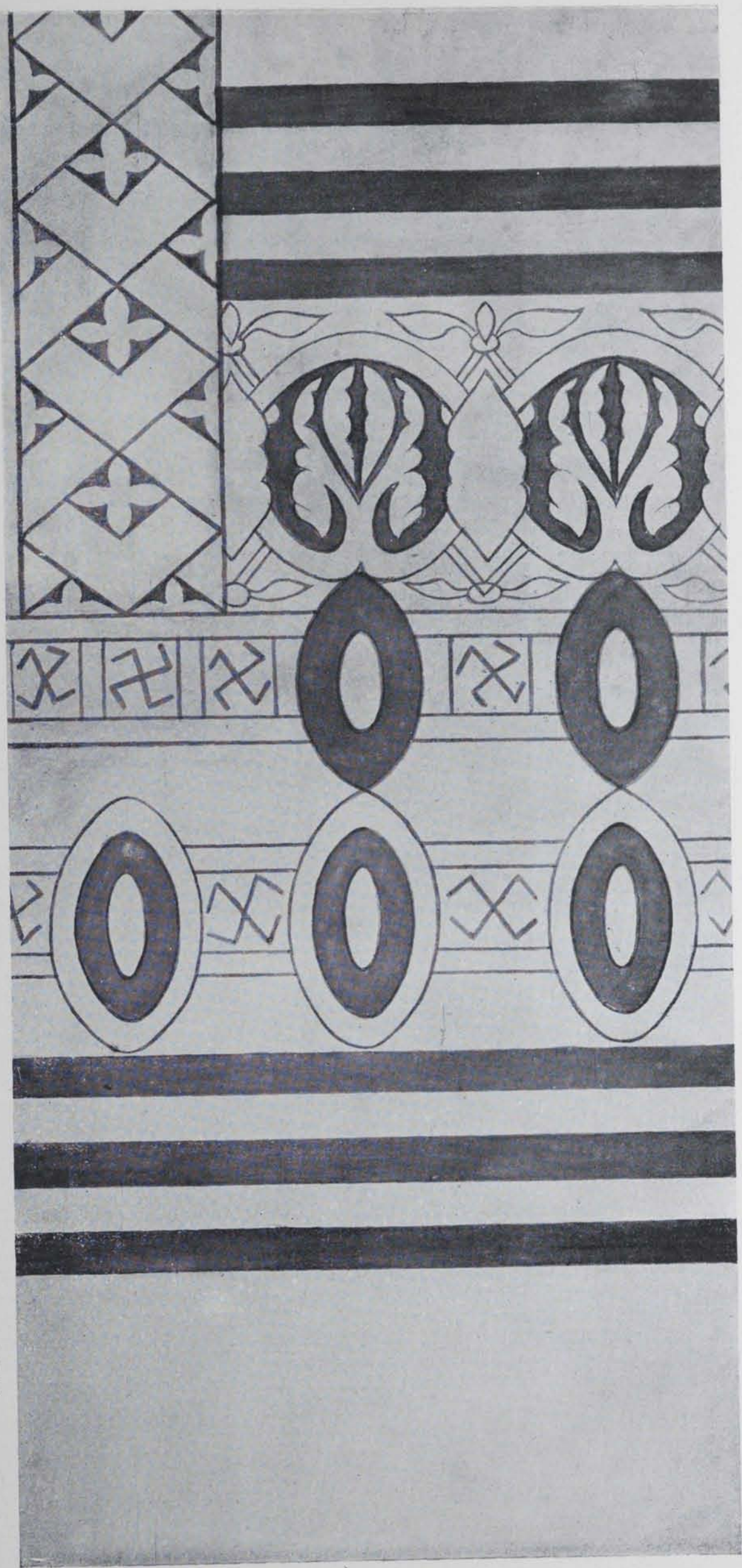

Fig. 344.
Santa Cecilia
de Montserrat :
Pintures desco-
bertes a l'absis

els pilars, però no en la volta, com si s'hagués volgut consolidar aquesta engruixint els murs del chor.

És sabut que la volta de canó semicircular era usual en el segle X^e als voltants del Pireneu i com són esmentades en els documents en forma precisa i indubtable (1).

En treure la teula aràbiga de la coberta, ha aparegut clarament la coberta antiga de lloses de pedra sorrenca procedent de la formació geològica de la mateixa muntanya, les quals posades en rengle, sobreposades de les vores, formaven els grans panys de la coberta a dues vessants característica de les esglésies catalanes del temps. L'església era llisa en els murs laterals i en el mur oest; només els absis eren ornats amb arquacions geminades entre dues lesenes pròpies del temps. Són antics l'absis major, el col·lateral del costat de l'epístola, i modern el del costat de l'Evangeli. En l'interior s'han trobat restes d'ornamentació policroma a la part baixa de l'absis major i en una orla que marcava la silueta dels fornàculs (figs. 342-344). Han estat inútils les recerques de pintura a la conca dels absis i en els murs i voltes de les naus que foren, des del temps de la seva construcció, emblanquinats amb calç.

L'estructura i l'ornament corresponen a l'època, entre 942 i 957, en què, segons els documents, va ésser construït l'edifici.

(1) J. PUIG I CADAFAELCH: *Geografia i orígens del primer art romànic*, llibre II, cap. IV.